

[B] **“PIJPEN IS MIJN DING”.
“SHANGHAI MASSAGE” VAN L.H. WIENER**

Bij het lezen van *Shanghai Massage*, ter hoogte van bladzijde 234, ontsnapte mij een grom. Een duidelijk misnoegd keelgeluid. Gelukkig was ik alleen. Maar niet zo alleen als L.H. Wiener. Dat zijn dus twee zaken die ik in deze recensie moet uitleggen. Waarom dit proza mij irriteerde, ook al lees ik Wiener graag. En het ontzettende alleen-zijn van de auteur.

L.H. Wiener heeft een zeer merkwaardig oeuvre: een zichzelf eindeloos recyclerend spel met zijn autobiografie. Typisch Wiener is dat hij de feiten steeds zorgvuldig fixeert: met vermelding van volledige datum en plaats. Alsof het documentaire gehalte van belang zou zijn. Dat is het niet, want tegelijk zet de auteur dik in de verf dat hij feiten bewerkt tot fictie. Hij vestigt voortdurend de aandacht op de schrijfhandeling. Schreef hij bijvoorbeeld een erg mooi kerstverhaal over de dood van zijn moeder (*Allemaal licht en warmte*, 1997), dan vertelde hij in een volgend verhaal op welke punten het verhaal afweek van hoe zijn moeder werkelijk overleed (*Moederkruid*, 1998).

Ook typisch Wiener is de herhaling. Bepaalde anekdotes vertelt hij keer op keer, nu eens in een duidelijk autobiografische, dan weer in een meer fictieve context. Zelfs formuleringen kunnen vrijwel letterlijk terugkeren. De zin “Eindelijk volstrekt alleen”, in het gedicht ‘Voor mijn ex-echtgenote’, werd later de titel van een boek. In *Café Broadway* (1983) bezoekt de ik-verteller het café uit de titel, omdat hij heeft vernomen dat er iemand zou zijn doodgeschoten. Helaas gebeurt er niets tijdens zijn bezoek; hij vindt zelfs de kogelgaten niet. Iets soortgelijks schreef Wiener al in 1966, in het korte verhaal ‘Mijne heren’, waaruit deze regel: “Neem nou dat café, het staat erom bekend dat er gevochten wordt, maar toen ik er was viel er niets te beleven.”

In het korte verhaal ‘Kat’ (1999) schrijft Wiener, over de manier waarop zijn kat met een muis speelt: “Wat mij verbaast is dat ik bij het verstrijken der jaren niet afgestompt raak voor uitingen van wreedheid en geweld. Het tegendeel is eerder het geval.” In zijn nieuwe roman lezen we een vergelijkbare anekdote over de alledaagse wreedheid van het dierenrijk, gevolgd door deze zinnen: “In mijn geval (...) is er van een omgekeerd mechanisme

sprake. Mijn emotionaliteit is met het voortschrijden der jaren in kracht toegenomen.”

Wieners beste werk is jazzy: een alleen ogenschijnlijk chaotisch geheel waarin motiefjes en thema’s de lezer houvast bieden. Op sommige van die thema’s ligt echter een dikke laag stof. Wieners gehannes met schijnidentiteiten, bijvoorbeeld, is saai geworden. In de roman *Eindelijk volstrekt alleen* (2008) had Wiener zijn alter ego Victor van Gigh afgedankt. Nu presenteert hij een nieuw alter ego: de schrijver Ezra Berger, wiens alter ego Victor van Gigh is. Beiden schrijven onder het pseudoniem... L.H. Wiener. Deze *matroesjka* aan vertelinstanties zou nog te slikken zijn, als Wiener (ik bedoel: de echte) er één paragraaf aan zou wijden en dan focussen op het onderwerp van *Shanghai Massage*: de verwerking van het einde van zijn relatie met Quirina Taselaar, de 42 jaar jongere oud-leerlinge van de schrijver die ook al optrad in *De verering van Quirina T.* (2006) en *Eindelijk volstrekt alleen*. Maar nee.

In werkelijk elke recensie die over *Shanghai Massage* verschenen is, werd het metafictionele getheoretiseer aangewezen als – ik druk me eufemistisch uit – een probleem. Zelden stond de kritiek zo duidelijk op één lijn. Hopelijk komt de boodschap over.

Quirina, dus. Ze is weg, maar niet helemaal. Af en toe stuurt ze Berger nog een e-mail, ze nodigt hem uit voor een wandeling en ze vertelt bijzonderheden over haar liefdesleven die geen ex-minnaar wenst te weten (“Pijpen is mijn ding”). Daarnaast is Berger recentelijk gepensioneerd en hij heeft meer vrije tijd dan hij weet te vullen. *Shanghai Massage* lijkt soms wel het dagboek van iemand die zichzelf tureluurs verveelt.

Een potje filosoferen over *was will das Weib?* vult dan al gauw een pagina of tien. “Sigmund Freud noemde de vrouw ‘het zwarte continent’, waarbij hij vermoedelijk niet aan Afrika gedacht zal hebben. ‘De eeuwige jachtvelden’ zou een betere omschrijving zijn van de symboliese habitat der vrouw, mij dunk.” (Uitgangen op –isch schrijft Wiener altijd fonetisch.)

Komen eveneens aan bod: de “avonturen” van Bergers konijn Muffin, “het wezen van de kunst” (ontregeling door schoonheidservaring, het is maar dat u het weet), een boottochtje met Quirina en haar nieuwe vriendje en ten slotte, als het boek al over de

helft is, het Chinese massagesalon waaraan het zijn titel ontleent. Daar wordt Wiener door een getalenteerde masseuse agressief onder handen genomen, om zich nadien stukken beter te voelen. De vrouw als beul en verlosser in één: korter kan Wieners *Weib* niet samengevat worden.

Af en toe “plakt” Wiener ook een afgewerkt verhaal in zijn dagboek. Met name het korte verhaal ‘AH-Erlebnis’ is zeer geslaagd. De verteller heeft zich gespecialiseerd in het herkennen van winkeldieven. Niet omdat hij bewakingsagent is, maar om de dievegges te betrappen, mee naar buiten te nemen en hen te laten kiezen: de politie of seks met hem. Doortrapt, maar niet elke dievegge laat zich zomaar overbluffen.

‘AH-Erlebnis’ (de AH staat voor Albert Heijn) is grappig, gewaagd, niet uitgesponnen en vooral: het laat eens een ander personage zien. Dit is een ongelooflijk eenzaam boek, waarin de auteur vooral converseert met zijn huisdieren en heel af en toe een mail uitwisselt met een collega-schrijver. Misanthropie is prima, maar ze heeft andere mensen nodig. Wiener zit in dit nieuwe boek net iets te vaak tegen zichzelf te praten.

Op sommige bladzijden be kroop mij bovendien een angstig vermoeden: is er wel zoveel verschil tussen L.H. Wiener en Herman Brusselmans? Beiden misantroop en misogyn. Beiden een soepele, makkelijke stijl. Dezelfde grapjes. Hoe vaak heeft Brusselmans zijn verhaal niet onderbroken voor een zin als: “Kijk eens aan, we zitten al op pagina 157.” Op pagina 157, natuurlijk. Wiener onderbreekt in dit boek de *flow* van een redenering omdat zijn computer een woord “rood onderkringelt”: “Pardon? Even in de driedubbele Dikke Van Dale kijken, ben zo terug.”

Neem uw tijd, meneer Wiener.

MARK CLOOSTERMANS

L.H. WIENER, *Shanghai Massage*, Contact, Amsterdam, 2011, 367 p.

Alle vermelde verhalen zijn opgenomen in *De verhalen*, deel 2, Contact, Amsterdam, 2004.